Agnė Vaitkuvienė,
Mindaugas Mačiulis

Seredžiaus piliakalnis I ir papėdės gyvenvietė

2012 m. rugpjūčio mėnesį Seredžiaus piliakalnio su papėdės gyvenviete komplekse (UK 23899) (Jurbarko r., Seredžiaus sen.) buvo atlikti archeologiniai tyrimai bei žvalgymai. Anksčiau papėdės gyvenvietė tyrinėta nebuvo. 2010 m. KPIP piliakalnio aikštelėje esančių I Pasaulinio karo metų apkasų vietoje ištyrė vieną 10 m² dydžio perkasą, aptiko iki 1,3 m storio XIII–XIV a. kultūrinį sluoksnį (*ATL 2010 metais*, V., 2011, p. 66–69).

2012 m. papėdės gyvenvietės ŠR pakraštyje, numatyto užtvaro automobiliams bei būsimo lankytojų tako vietose iki įžemio buvo ištirtos keturios 2x5 m dydžio perkasos 2–5. Būsimų informacinių rodyklių vietose, numatytose už piliakalnio teritorijos ribų, P bei PV jo pašlaitėse, taip pat papėdės gyvenvietės ŠR pakraštyje iki 40 cm projektinio gylio buvo iškasti du 1x1 m dydžio šurfai 2, 3, bei šurfas 4, ištirtas iki įžemio. Būsimo informacinio stendo vietoje piliakalnio aikštelės P pakraštyje iki 70 cm gylio projektinio gylio buvo ištirtas vienas 1,5x1 m dydžio šurfas 1. Bendrai archeologinių tyrimų metu buvo ištirtas 44,5 m² plotas. Archeologiniai žvalgymai vykdyti pylimo ŠV bei PV dalyse dviejų terasuotų laiptų įrengimo vietose jų montavimo metu, taip pat duobių gynybiniame pylime ir apkasų piliakalnio aikštelėje užpylimo vietose (plotai 1–3) (duobės 1, 2). Iš viso žvalgytas apytiksliai 314 m² plotas (1 pav.).

Tyrimų metu iš viso surasta 13 (iš 14) su piliakalnio egzistavimo laikotarpiu sietinų individualių radinių, inventorinti 33 molio tinko

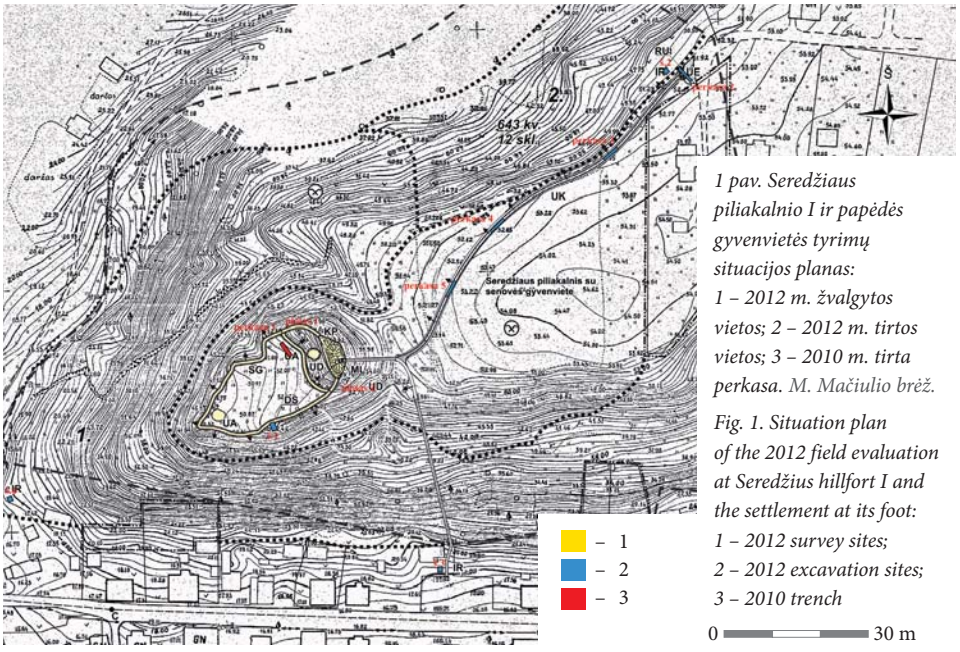

1 pav. Seredžiaus piliakalnio I ir papėdės gyvenvietės tyrimų situacijos planas: 1 – 2012 m. žvalgytos vietos; 2 – 2012 m. tirtos vietos; 3 – 2010 m. tirta perkasa. *M. Mačiulio brėž.*

Fig. 1. Situation plan of the 2012 field evaluation at Seredžius hillfort I and the settlement at its foot: 1 – 2012 survey sites; 2 – 2012 excavation sites; 3 – 2010 trench

2 pav. Grublėtos keramikos šukės. M. Mačiulio nuotr.
Fig. 2. Sherds of pottery with rough surfaces

pavyzdžiai (iš viso surinkti 299 gabaliukai, bendrai svėrę 9,618 kg), 62 keramikos šukės (tik 5 žiestos, likusios lipdytos grublėtu paviršiumi) (2 pav.), osteologinės medžiagos. Atskirai verta paminėti žvalgymų metu piliakalnio aikštelėje rastą 1898 m. Rusijos imperijos 2 kapeikų monetą, liudijančią, kad piliakalnis lankytas jau XIX a. pabaigoje. Likę 30 vėlyvų su piliakalnio bei papėdės gyvenvietės naudojimo laikotarpiu nesusijusių metalo dirbinių (daugiausia vinių) liudija aktyvią ūkinę veiklą, vykdytą gyvenvietės teritorijoje XX a.

Tyrimų metu šurfuose 2, 3 archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis nepasiektas, juose iki projektinio gylio fiksuoti maišyti paviršiniai sluoksniai. Perkasose 2, 4 archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio neužfiksuota, išskyrus perkasoje 4 įžemyje rastą stulpavietę. Perkasose vertingas sluoksnis yra sunaikintas ilgą laiką ariant papėdės gyvenvietę (tai liudytų aukščiau minimi XX a. radiniai). Vietoje jo abiejose perkasose aptiktas nuo 20 cm iki 50 cm storio maišytas juodos žemės – armens sluoksnis (buvęs kultūrinis sluoksnis), kuriame buvo surastos dvi lipdytinės keramikos grublėtu paviršiumi bei žiestos keramikos šukės, taip pat molio tinko fragmentų.

Perkasose 3, 5 atidengtas nuo 10 cm (perkasoje 5) iki 1 m storio intensyvus degėsingas juodos žemės kultūrinis sluoksnis, pagal gausius radinius datuojamas I tūkst. viduriu – XV a. pradžia. Perkasoje 3 įžemyje atidengta už perkasos ribų patenkanti ūkinė duobė (buvęs griovys?) (3 pav.).

3 pav. Perkasos 3 įžemyje atidengta ūkinė duobė. M. Mačiulio nuotr.
Fig. 3. A storage pit unearthed in trench 3

Piliakalnio aikštelėje iki projektinio gylio ištirtame šurfe 1 atidengta 4 riedulių eilė, kurios datavimui bei paskirčiai nustatyti trūksta duomenų (4 pav.). Taip pat giliau surastas suplūkto tinko sluoksnelis bei ankstyvesnių paskyrų perdegusių rieduliukų, kuriais, matyt, buvo sutvirtintas piliakalnio aikštelės pakraštys bei šlaitas. Ant piliakalnio didžiojo gynybinio pylimo žvalgytuose plotuose 1, 2 surinkti 147 vienetai (4,4 kg) molio tinko gabalų. Molio tinku buvo sutvirtintas pylimo viršus. Šurfe 4 po paviršiniais sluoksniais rastas 30–45 cm storio rudos spalvos molingos žemės sluoksnis, šioje vietoje atsiradęs vykstant piliakalnio šlaitų erozijos procesams – slenkant šlaitams. Surasti radiniai perduoti LNM, kaulai – dr. Giedrei Piličiauskienei tyrimams.

Seredžius hillfort I and the settlement at its foot

During the 2012 investigation at the Seredžius hillfort and settlement complex (Jurbarkas District, W Lithuania) four 2 x 5 m trenches (2–5) and four test pits (1–4) (a total of 44.5 m^2) were excavated (Figs. 1–4). 14 individual finds, 299 pieces of clay daub (a total of 9.618 kg), 62 potsherds (only 5 thrown, the rest hand built with rough surfaces), and osteological material that should be connected with the hillfort's existence were discovered. The excavated areas were dated to the mid-1st millennium – early 15th century on the basis of the finds.

4 pav. Šurfe 1 atidengta akmenų eilė. M. Mačiulio nuotr.
Fig. 4. The row of stones unearthed in test pit 1

Ernestas Vasiliauskas

Žagarės (Žvelgaičio) piliakalnis II ir Senosios Žagarės dvarvietė

2012 m. buvo tęsiami archeologiniai tyrinėjimai Žagarės (Žvelgaičio) piliakalnyje II ir Senosios Žagarės dvarvietėje. Jų metu ištirtas 96 m^2 plotas (6x16 m), žvalgytos laiptų 20 gręžtinių polių, takelio (45 m^2) vietos. Tyrimuose dalyvavo (archeologinę praktiką atliko) ŠU istorijos specialybės IV kurso studentai.

Anksčiau tyrimai piliakalnyje vykdyti 1956 (J. Naudužas), 1999 (R. Jarockis), 2010 m. (E. Vasiliauskas), o papėdės gyvenvietėje – 2009 m. (ištirtas 265 m^2 plotas, E. Vasiliauskas) (žr.: *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 94–95; *ATL 2009 metais*, V., 2010, p. 72–77; *ATL 2010 metais,* V., 2011, p. 72–83; Vasiliauskas E., Žagarės II (Žvelgaičio) piliakalnio ir kapinyno radiniai (Kai kuriais Žagarės XII–XIII a. istorijos klausimais), *Lietuvos archeologija*, V., 2008, t. 33, p. 153–186). Bendras per 3 sezonus tirtas plotas piliakalnyje sudaro 196 m^2.

Plotas 3 (numeracija tęstinė) išmatuotas piliakalnio R šlaito dalyje, suprojektuotų polinių laiptų vietoje, apardytoje ir erodavusioje išgraužoje (apie 70 % viso tirto ploto) (1 pav.). Šlaitas leidžiasi R kryptimi – į buvusį užpiltą gynybinį